

Sygn. akt I. Ca 440/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 1 grudnia 2017 roku

Sąd Okręgowy w Suwałkach I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Małgorzata Szostak-Szydłowska
-----------------	-----------------------------------

po rozpoznaniu w dniu 1 grudnia 2017 roku w Suwałkach

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa (...) Ltd z siedzibą na (...)

przeciwko S. K.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku zaocznego Sądu Rejonowego w Suwałkach I Wydziału Cywilnego

z dnia 27 września 2017 roku sygn. akt I C 1863/17 upr.

I. oddała apelację;

II. zasądza od powoda (...) Ltd z siedzibą na (...) na rzecz pozwanego S. K. kwotę 135,- (sto trzydzieści pięć) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

SSO Małgorzata Szostak-Szydłowska

Sygn. akt I Ca 440/17

UZASADNIENIE

Powód (...) Ltd z siedzibą na (...) wystąpił przeciwko S. K. z pozwem o zapłatę kwoty 5.084,00 zł wraz z odsetkami umownymi w wysokości dwukrotności wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie, liczonymi od kwoty 4.997,28 zł od dnia 17 stycznia 2017 roku do dnia zapłaty i kosztami procesu według norm prawem przepisanych. W uzasadnieniu pozwu powód wskazał, iż (...) Sp. z o.o. (poprzednika prawnego powoda) i pozwanego łączyła umowa pożyczki z dnia 17 grudnia 2016 roku na kwotę 4.000,00 zł zawarta drogą internetową. Termin spłaty pożyczki przypadał na dzień 16 stycznia 2017 roku. Spłata zadłużenia w określonym terminie jednak nie nastąpiła, w związku z czym pożyczkobiorca stał się zobowiązany do zwrotu kwoty pożyczki wraz z prowizją – łącznie 5.084,00 zł. Wierzytelność wobec pozwanego została następnie zbyta na mocy umowy z dnia 01 kwietnia 2017 roku na rzecz powoda, który pisemnie poinformował S. K. o dokonanej cesji i wezwał go do zapłaty zadłużenia, czego pozwany nie uczynił.

Pozwany S. K. nie stawił się na rozprawę w dniu 27 września 2017 roku, pomimo należytego zawiadomienia go o terminie, nie zajął merytorycznego stanowiska w sprawie, ani też nie żądał przeprowadzenia rozprawy w jego nieobecności.

Wyrokiem zaocznym z dnia 27 września 2017 r. sygn. akt I C 1863/17 upr. Sąd Rejonowy w Suwałkach zasądził od pozwanego S. K. na rzecz powoda (...) Ltd z siedzibą na (...) kwotę 4.000,00 zł wraz z odsetkami umownymi w wysokości dwukrotności odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia 17 stycznia 2017 roku do dnia zapłaty, oddalił powództwo w pozostałym zakresie, zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 1.632,93 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania i wyrokowi w części uwzględniającej powództwo nadał rygor natychmiastowej wykonalności.

Z ustaleń Sądu Rejonowego wynikało, że w dniu 17 grudnia 2016 roku (...) Sp. z o. o. w W. (działająca za pośrednictwem (...) Sp. z o. o.) i S. K. zawarli umowę pożyczki nr (...) na kwotę 4.000,00 zł z terminem zwrotu do dnia 16 stycznia 2017 roku. Całkowita kwota do zwrotu wynosiła także 4.000,00 zł, gdyż umowa zawarta została na warunkach promocyjnych (zwolnienie z obowiązku zwrotu kosztów związanych z udzieloną pożyczką) za pomocą elektronicznych środków porozumiewania się na odległość (przez sieć internetową). Kwotę pożyczki przelano na konto bankowe pożyczkobiorcy. Na wypadek braku terminowej spłaty pożyczki zastrzeżono, że warunki promocyjne przestają obowiązywać i pożyczkobiorca zobowiązany jest do spłaty pożyczki wraz z kosztami objętymi rabatem. W wyniku niespłacenia pożyczki w określonym terminie pożyczkodawca podjął wobec S. K. czynności windykacyjne celem wezwania go do spłaty zadłużenia obejmującego kwotę pożyczki 4.000,00 zł wraz z prowizją w wysokości 1.084,00 zł – łącznie 5.084,00 zł. Czynności te okazały się jednak bezskuteczne.

Sąd Rejonowy ustalił też, że na mocy umowy cesji wierzytelności z dnia 01 kwietnia 2017 roku powód (...) Ltd z siedzibą w V., (...) nabył od (...) Sp. z o. o. w W. m.in. wierzytelność cedenta wobec S. K. z tytułu umowy pożyczki nr (...) z dnia 17 grudnia roku na kwotę 4.000,00 zł. Pismem z dnia 17 marca 2017 roku powód za pośrednictwem Kancelarii (...), zawiadomił pozwanego o przelewie wierzytelności z tytułu umowy pożyczki nr (...) z dnia 17 grudnia 2016 roku, której stan zadłużenia na dzień sporządzenia pisma wynosił 5.229,48 zł. Z kolei pismem także z dnia 17 marca 2017 roku ta sama Kancelaria, działając w imieniu powoda wezwała pozwanego do spłaty pożyczki w łącznej kwocie 5.229,48 zł w terminie 7 dni od daty wezwania, lecz pozwany nie spłacił zadłużenia.

Powołując się na art. 339 § 1 k.p.c. i cytowane orzecznictwo Sądu Najwyższego Sąd Rejonowy wskazał, że sam zatem brak odpowiedzi na pozew przy niestawiennictwie pozwanego nie jest wystarczający do wydania uwzględniającego żądanie pozwu wyroku zaocznego, w sytuacji, gdy dowody i twierdzenia powoda są niekompletne i pozostawiają wątpliwości co do okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sporu. Żadnych wątpliwości Sądu Rejonowego nie budziła w niniejszej sprawie legitymacja czynna strony powodowej wykazana poprzez przedłożenie umowy cesji wierzytelności. Z mocy zatem art. 509 k.c. przeszła na nią jako cesjonariusza wierzytelność przysługująca zbywcy wobec pozwanego. Niewątpliwie również z inicjatywy pozwanego S. K. pomiędzy nim i poprzednikiem prawnym powoda doszło w dniu 17 grudnia 2016 roku do zawarcia w drodze elektronicznej umowy regulowanej przez ustawę z dnia 18 lipca 2002 roku o świadczenie usług drogą elektroniczną (t.j. Dz.U. z 2017r., poz. 1219 ze zm.). Zawarta pomiędzy stronami umowa określona jako umowa pożyczki pod względem prawnym stanowiła kredyt konsumencki zawierany na odległość w rozumieniu art. 5 pkt 13 ustawy z dnia 12 maja 2011 roku o kredycie konsumenckim (t.j. Dz.U. z 2016r., poz. 1528 ze zm.). Sąd Rejonowy podkreślił, że pożyczka stanowi umowę stypizowaną w kodeksie cywilnym. Jej istotą stanowi przeniesienie przez pożyczkodawcę na pożyczkobiorcę określonej ilości pieniędzy albo rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku, za jednoczesnym zobowiązaniem się pożyczkobiorcy do zwrotu pożyczkodawcy tej samej ilości pieniędzy albo tej samej ilości rzeczy tego samego gatunku i tej samej jakości (art. 720 § 1 k.c.). Zawarta pomiędzy stronami umowa pożyczki nakładała na pożyczkobiorcę obowiązek zwrotu całkowitego kosztu pożyczki w łącznej wysokości 4.997,28 zł. Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie dostarczył dowodów wywiązania się przez pożyczkobiorcę z warunków umowy. Pozwany prawidłowo zawiadomiony o terminie rozprawy nie skorzystał z uprawnienia do złożenia odpowiedzi na pozew, w której mógłby zakwestionować twierdzenia strony powodowej. W tej sytuacji Sąd Rejonowy uznał, że na pozwanym ciąży obowiązek zwrotu przedmiotu pożyczki w kwocie 4.000,00 zł. O odsetkach umownych za opóźnienie od tejże kwoty orzeczono zaś zgodnie z żądaniem pozwu stosownie do § 11 ramowej umowy pożyczki załączonej do pozwu.

W pozostałym natomiast zakresie, co do prowizji w kwocie 1.084,00 zł, Sąd Rejonowy odmówił żądaniu pozwu zasadności. Przyjął, że uprawnienie do badania żądania pozwu w tym zakresie (a jednocześnie uprawnienie do badania

ważności postanowień umownych pożyczki) daje Sądowi przepis art. 58 § k.c., którego celem jest zapobieganie powstawaniu stosunków prawnych o treści niezgodnej z obowiązującymi przepisami prawa lub zasadami współzycia społecznego. Zgodnie z treścią art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Postanowienie umowy może zatem zostać uznane za niedozwolone po łącznym spełnieniu wskazanych wyżej przesłanek. Kodeks cywilny w art. 22¹ pod pojęciem konsumenta wskazuje osobę fizyczną dokonującą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową.

W ocenie Sądu Rejonowego, w przedmiotowej sprawie zawarta pomiędzy stronami umowa pożyczki nie była związana z działalnością zawodową ani gospodarczą pozwanego. W rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. „rażące naruszenie interesów konsumenta” oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na jego niekorzyść w określonym stosunku obligacyjnym, natomiast „działanie wbrew dobrym obyczajom” w zakresie kształtowania treści stosunku obligacyjnego wyraża się w tworzeniu przez partnera konsumenta takich klauzul umownych, które godzą w równowagę kontraktową tego stosunku. Prowizja (określana przez powoda jako kwota należna za przygotowanie, udzielenie i uruchomienie pożyczki) jest specyficznym rodzajem wynagrodzenia, gdyż jest ona pobierana za pośrednictwo w zawieraniu umów. Nie ma przepisów, które zakazywałyby pobierania prowizji przy umowach pożyczki, co więcej art. 5 pkt 6a ustawy z dnia 12 maja 2011 roku o kredycie konsumenckim (t.j. Dz.U. z 2016r., poz. 1528 ze zm.) jednoznacznie dopuszcza możliwość pobierania prowizji i wszelkiego rodzaju opłat. Zgodnie z art. 13 ust. 1 pkt 10 ww. ustawy, kredytodawca powinien jednak o tym poinformować kredytobiorcę. Należy więc zauważyć, iż umowa konsumencka jest obwarowana warunkami do zastrzeżenia tego rodzaju prowizji, które pożyczkodawca musi spełnić. Dodatkowo wszelkie opłaty i prowizje pobierane przez kredytodawców powinny wyrównywać rzeczywiste koszty poniesione przez niego w związku z podjęciem danej czynności i nie powinny być rażąco wysokie dla konsumenta. Nie powinny być zatem formułowane w sposób ryczałtowy, bez odzwierciedlenia w kosztach ponoszonych przez pożyczkodawcę.

W przedmiotowej sprawie prowizja została ustalona w kwocie 1.084,00 zł. Z Załącznika nr 1 do umowy ramowej wynika, iż kwota prowizji ulega zmianie w zależności od kwoty pożyczki oraz proporcjonalnie do okresu, na jaki została ona udzielona. Powyższe rozwiązanie przypomina sposób naliczania odsetek, których wysokość także zależy od czasu trwania umowy, jak również wartości pożyczonego kapitału. Powiązanie wysokości prowizji z okresem kredytowania należy uznać za obejście przepisów regulujących wysokość odsetek maksymalnych, tj. art. 359 § 2¹ k.c., stanowiącego, iż maksymalna wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej nie może w stosunku rocznym przekraczać dwukrotności wysokości odsetek ustawowych (odsetki maksymalne). Należy także zważyć, iż podstawa do naliczania wynagrodzenia w postaci odsetek i prowizji nie jest tożsama. Odsetki stanowią bowiem wynagrodzenie za czas korzystania z kapitału. Prowizja zaś jest jednorazowym wynagrodzeniem za udzielenie kapitału. Ukształtowanie prowizji jak w umowie ramowej łączącej pozwanego z cedentem, bez określenia jej stałej wysokości, a w uzależnieniu od zarówno wysokości pożyczki, jaki i terminu jej spłaty, sprawia, iż prowizja przybiera formę ukrytych, lichwiarskich odsetek. Mając na uwadze powyższe, Sąd Rejonowy uznał roszczenia pozwu w zakresie kwoty dochodzonej tytułem prowizji za niezasadne, gdyż postanowienie umowy zobowiązujące pozwanego do zapłaty tej kwoty jest abuzywne i nie jest dla niego wiążące (art. 385¹ § 1 k.c.). Powództwo w tym zakresie podlegało więc oddaleniu.

O kosztach procesu Sąd Rejonowy orzekł na podstawie art. 100 k.p.c. i § 2 pkt 4 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015r., poz. 1804 ze zm.), rozdzielając je w stosunku do wyniku sprawy, a o rygorze natychmiastowej wykonalności stosownie do treści art. 333 § 1 pkt 3 k.p.c.

Powód (...) Ltd z siedzibą na (...) zaskarżył powyższy wyrok w części, tj. w punkcie 2 oddalającym powództwo, co do kwoty 1.084,00 zł, w tym kwoty 997,28 zł wraz z odsetkami umownymi w wysokości dwukrotności wysokości odsetek

ustawowych za opóźnienie od dnia 17 stycznia 2017 roku do dnia zapłaty. Zaskarżonemu wyroku powód zarzucił mające istotny wpływ na wynik sprawy naruszenie przepisów postępowania cywilnego:

- naruszenie art. art. 339 § 2 k.p.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że w sprawie zachodzą uzasadnione wątpliwości w sytuacji gdy w przedmiotowym stanie faktycznym takie wątpliwości nie wystąpiły, czego skutkiem winno być przyjęcie wskazanych przez powoda twierdzeń za prawdziwych;

- art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i dokonani jej w sposób dowolny zwłaszcza w zakresie Ramowej Umowy P., co doprowadziło do uznania że powód nie udowodnił, że pozwany zaakceptował wysokość kosztów prowizji.

Ponadto powód zarzucał, w ramach zarzutów naruszenia prawa materialnego poprzez jego błędną wykładnię, naruszenie:

- art. 60 k.c. poprzez pominięcie, że pozwany zaakceptował warunki umowy pożyczki, w tym wysokość prowizji, co potwierdzają przedłożone wraz z pozwem dowody stanowiące odwzorowanie kroków pozwanego przy udzielaniu pożyczki za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej;

- art. 58 §1 k.c. w zw. z art. 385¹ k.c. poprzez uznanie, że postanowienie umowy dotyczące kosztów prowizji stanowią klauzule abuzywne.

Zarzucając powyższe powód wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda dalszej kwoty 1.084,00 zł, w tym kwoty 997,28 zł wraz z odsetkami umownymi w wysokości dwukrotności wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia 17 stycznia 2017 roku do dnia zapłaty.

W odpowiedzi na apelację pozwany S. K. wnosił o jej oddalenie i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów zastępstwa procesowego przed Sądem drugiej instancji.

Sąd Okręgowy, zważył co następuje:

Apelację powoda należało uznać za niezasadną.

Wbrew zarzutom apelującego, zaskarżone orzeczenie jest słuszne, jako stanowiące wynik właściwej oceny zebranego materiału dowodowego i prawidłowej wykładni i zastosowania norm prawa materialnego. Sąd Okręgowy podziela poczynione przez Sąd pierwszej instancji ustalenia i w konsekwencji przyjmuje je za swoje, uznając za zbędne ponowne ich powielanie.

Trafnie uznał Sąd Rejonowy, iż domniemanie prawdziwości twierdzeń powoda nie obowiązuje, jeżeli budzą one uzasadnione wątpliwości lub zostały przytoczone w celu obejścia prawa. Z brzmienia przepisu art. 339 § 2 k.p.c. wynika, że chodzi tu o kwalifikowaną postać wątpliwości, a mianowicie muszą być one uzasadnione. Sąd Rejonowy w niniejszej sprawie szczegółowo wyjaśnił czego dotyczyły wątpliwości, a przytoczona argumentacja jest logiczna i wyczerpująca. Uznanie za prawdziwe twierdzeń podniesionych przez powoda nie zwalnia sądu od oceny zasadności żądania opartego na tych twierdzeniach. Sąd rozpoznający sprawę w warunkach zaoczności ma obowiązek rozważyć, czy w świetle przepisów prawa materialnego twierdzenia powoda uzasadniają uwzględnienie żądania (wyr. SN z 31.3.1999 r., I CKU 176/97, Prok. i Pr. 1999, Nr 9, poz. 30; wyr. SN z 15.3.1996 r., I CRN 26/96, OSNC 1996, Nr 7–8, poz. 108; wyr. SN z 15.9.1967 r., III CRN 175/67, OSNC PiUS 1968, Nr 8, poz. 142). W przypadku negatywnych ustaleń w tym zakresie sąd powinien wydać wyrok zaoczny oddalający powództwo.

W niniejszej sprawie Sąd Rejonowy wskazał, iż uzasadnione wątpliwości dotyczyły postanowień umownych dotyczących prowizji od udzielonej pozwanemu przez poprzednika prawnego powoda pożyczki i wskazał też normę prawa materialnego nakazującą Sądowi badanie ważności postanowień umownych w postaci art. 58 k.c. Mając na względzie treść tego przepisu oraz art. 385¹ §1 k.c. i analizując proporcje pomiędzy wysokością kapitału pożyczki, a wysokością prowizji, a zwłaszcza sposób jej naliczania uzależniony od wysokości pożyczki i proporcjonalny do okresu,

na jaki została ona udzielona, tym samym zbliżony do sposobu naliczania odsetek (których wysokość także zależy od czasu trwania umowy i wysokości pożyczonego kapitału), słusznie Sąd Rejonowy dopatrzył się obejścia przepisów regulujących wysokość odsetek maksymalnych, tj. art. 359 § 2¹ k.c.

Sąd Rejonowy nie naruszył prawa materialnego w postaci art. 60 k.c., art. 58 k.c. i art. 385¹ § 1 k.c. i, zdaniem Sądu Okręgowego, wykładnia norm prawnych w nich zawartych dokonana przez Sąd pierwszej instancji była prawidłowa. Przepis art. 58 k.c. ma bowiem na celu zapobieganie powstawaniu stosunków prawnych o treści niezgodnej z obowiązującymi przepisami prawa lub zasadami współżycia społecznego lub zmierzających do obejścia prawa. Sąd I instancji wykonał zatem swój ustawowy obowiązek badając, które z postanowień umownych są sprzeczne z prawem, bądź zmierzają do jego obejścia.

W myśl art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Dodać należy, że przez działanie wbrew dobrym obyczajom - przy kształtowaniu treści stosunku zobowiązaniowego - rozumie się w judykaturze wprowadzanie do umowy klauzul, które godzą w równowagę kontraktową stron takiego stosunku; rażące naruszenie interesów konsumenta oznacza zaś nieusprawiedliwioną dysproporcję - na niekorzyść konsumenta - praw i obowiązków stron, wynikających z umowy (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 13 lipca 2005 r. w sprawie I CK 832/04, Biul. SN 2005, Nr 11, poz. 13 oraz z dnia 3 lutego 2006 r. w sprawie I CK 297/05, Biul. SN 2006, nr 5-6, poz. 12, z dnia 27 października 2006 r. w sprawie I CSK 173/06, opubl. w zbiorze orzecznictwa LEX za nr 395247). Ocena rzetelności określonego postanowienia wymaga zatem rozważenia indywidualnego rozkładu obciążeń, kosztów i ryzyka, jakie wiąże się z przyjętymi rozwiązaniami oraz zbadania jak wyglądałyby prawa lub obowiązki konsumenta w sytuacji, w której postanowienie to nie zostałoby zastrzeżone. Jeżeli konsument byłby w lepszej sytuacji, gdyby konkretnego postanowienia nie było, należy przyjąć, że ma ono charakter nieuczciwy. Przy powyższej ocenie założeniem powinno przy tym być, że to konsument ma być głównym beneficjentem rywalizacji między przedsiębiorcami (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 25 maja 2010 roku, VI ACa 1256/09).

Sądu Okręgowy w pełni akceptuje pogląd Sądu Rejonowego, iż żądana prowizja to dodatkowa opłata nie znajdująca uzasadnienia w okolicznościach zawarcia umowy pożyczki, a postanowienie uprawniające poprzednika prawnego powoda do jej pobierania może być oceniane jako mające na celu obejście przepisów o odsetkach maksymalnych. Pobieranie takich odsetek, przewyższających odsetki maksymalne, w sposób oczywisty narusza także dobre obyczaje, równowagę kontraktową stron umowy i rażąco narusza interesy konsumenta.

Nie sposób też uznać, że zachowanie pozwanego zmierzające do zawarcia umowy pożyczki za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej, w myśl art. 60 k.c., stanowiło przejaw woli akceptacji także tych postanowień umowy. W kontekście wskazanych powyżej przesłanek oceny analizowanych postanowień Ramowej Umowy Pożyczki, nie można było nie dostrzec braku równowagi kontraktowej stron, skoro podmiot występujący jako pożyczkodawca, a jednocześnie przedsiębiorca, narzucił podmiotowi oznaczonemu jako pożyczkobiorca, a jednocześnie konsumentowi wszystkie warunki kontraktu, nie pozostawiając mu praktycznie żadnego wyboru. W takiej sytuacji – uwzględniając zasady doświadczenia życiowego – alternatywą byłoby zapewne nie uzyskanie przez pozwanego od poprzednika prawnego pożyczki, o ile nie przyjmie warunków umowy w całości sformułowanych przez stronę przeciwną.

Mając powyższe na względzie wszystkie wskazane wyżej argumenty, Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację jako bezzasadną.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. i art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z § 2 pkt 2 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015 r., poz. 1804 z późn. zm.).

SSO Małgorzata Szostak-Szydłowska